

Avrupa Birliği

Euro Krizi Domino Etkisi

20.12.2010 -Ayça AYANLAR

Mali kriz siyasi birliği zedeleyebilir mi?

Birinci Dünya Savaşı yıllarında bir düşünce olarak gelişen ve İkinci Dünya Savaşından sonra hayat bulan Avrupa Bütünleşmesi şu günlerde tarihinin en sıkıntılı dönemini yaşamaktadır. Son 5 yıl içerisinde AB'nin kimlik bunalımı, demokratik meşruiyet gibi sorunlarına ekonomik krizin eklenmesi Avrupa Bütünleşmesinde derin yaralara yol açmıştır. Siyasi birliğini tam olarak sağlayamamış Avrupa zamansız ekonomik birliğe geçerek baştan karaya mı vurmuştu? Almanya'nın aceleci tavrı Fransayı parasal birliğe zorlamıştır. Bu nedenle her iki taraf da mali birliğe geçmeden önce sağlıklı karar verecek zaman bulamamıştır. Soğuk savaş sonrası AB için herşey yolunda gitmekteydi. ABD AB'nin ağabeyi konumundaydı. O günkü siyasi konjonktürde ABD için en iyi strateji AB'yi desteklemektir. Fakat ağabey "artık kendi başına ayakta kalmayı öğrenmelisin" diyor. ABD, AB'yi eskisi gibi stratejik ortak değil küresel bir rakip olarak görmektedir.

2008 yılında Amerika’da başlayan kriz 2010 ortalarında Avrupa’yı sarmıştır. Öncesinde Yunanistan’a sıçrayan mali kriz bir salgın gibi birçok AB ülkesine sıçramıştır. Yunanistan’dan sonra İrlanda, Portekiz ve İspanya’da yaşanan bunalım İtalya ve Danimarka ülkelerini de etkiledi. AB misyonuna göre, üye ülkeler her konuda birlikte hareket etmek yükümlülüğündedir, aksi takdirde güçlü olan ülke krizdeki ülkeyi terk ederse birlik zedelenebilir.[1] Bu misyon nedeniyle Almanya gibi güçlü ekonomiye sahip ülkeler zayıf ekonomili ülkeleri sırtlarında bir yük gibi taşımaktadır. Ama sonunda bu yardımlar da kafi gelmemiş, Yunanistan, İrlanda gibi birçok ülke iflasın eşiğine gelmiştir. Ekim ayında düzenlenen zirvede Almanya Yunanistan’a yardım paketi konusunda anlaşmaya yanaşmamış ve iki ülke arasında gerginlik yaşanmıştır. Yunanistan birliğin “şımarık çocuğu” gibi davranarak Almanya’yı hayli kızdırmıştır. Almanya’nın önerisiyle Yunanistan’ın AB kurumlarındaki oy hakkının askıya alınması bile söz konusu olmuştu. Fakat bu durum AB’nin kurumsal yapısına uygun bir öneri değildi. Almanya Yunanistan’ı sırtında taşımamak için çok direndi, birliğin yara almaması için ise sonunda yardım paketini vermeyi kabul etmişti ama Almanya’daki birçok siyasinin ve uzmanın hükümete Euro’dan çıkması için baskıda bulunmuştu. Almanya’nın Euro’dan çıkmasıyla ortaya çıkacak maliyet iki katına yükselecekti. Zira tekrar Alman Markı’nın basılması hem siyasi hem ekonomik istikrarsızlığı beraberinde getirebilirdi. Öte yandan diğer ülkeler için Almanya’nın sistemden çıkması Euro’nun iflasına ve birliğin yapısal kriz yaşamasına neden olabilirdi.

16-17 Aralık tarihinde Brüksel’de başlayan zirvenin ana maddesini ekonomik kriz oluşturmuştur. Zirvede Lizbon Antlaşması’nda bütçe kısıtlanması ile ilgili değişiklikler yapılmıştır. Çaresiz durumda kalan, iflasın eşiğine gelen mali piyasalar için acil kurtarma paketi hazırlanmıştır. Yeni mekanizmanın 3 aşama olarak yapılması kararlaştırılmıştır: Mali konsolidasyon, yapısal büyüme ve kararlı kriz yönetimi. Ülkelerin bu paketten yararlanması için tek şart; sıkı gözetim ve denetimden geçebilmek. Fakat sistemin tam olarak resmiyet kazanması 2013’ü bulacak. Bu dönemden önce yaşanacak krizlere zirveden tatmin edici bir çözüm önerisi çıkmamış olsa da, artık AB olası krizlerde daha temkinli yaklaşacağı benziyor. 2020’ye kadar dondurulması planlanan AB bütçesi, fonlardan yararlanan, ekonomisi zayıf Doğu Avrupa ülkelerinin kabusu olmaya başladı bile. Bu ülkeler için tek çözüm, uygulanması zor gibi görünse de, Avrupa Birleşik Devletleri’nin kurulması ve piyasaların bununla birlikte canlanmasıdır.

Zirveden çıkan diğer önemli karar, Avrupa Komisyonu’nun Kosova’dan sonra dünyanın en yeni bağımsız ülkesi, 670 bin nüfuslu[2] Karadağ’a “aday ülke” statüsü vererek Balkanlar’daki istikrarın önemini yinelemesidir. Fakat Karadağ’ın uzun süre adaylık kriterlerini yerine getirmesi beklenmiyor. Çünkü demokratik kurumların istikrarının sağlanması, hükümet ile muhalefet arasında siyasi diyalog, seçim reformu, yargı reformu, kamu yönetiminin güçlendirilmesi, azınlıkların korunması gibi ülkede gerçekleştirilmesi beklenen reformların kısa dönemde Karadağ’ın yerine getirebilmesi çok zor görünüyor.

Lizbon Anlaşması'na eklenen maddelerle "Euro'nun istikrarının güvence altına alınmasının kaçınılmaz hale gelmesi durumunda Euro kullanan ülkelerin istikrar mekanizması oluşturabilmesi" için yasal zemin hazırlanırken, "mali yardımın sıkı şartlara bağlanması" kuralı da kayda geçirilmiştir.[3] Aynı zamanda bir ülkenin borçlarının diğer ülkelere üstlenilmesi, bu antlaşmanın yasakladığı bir konu olması nedeniyle, yeni fıkralarda "Euro'nun istikrarı için" mali krizde olan ülkelerin kurtarılması planlanmıştır.

Sonuç

Kısa vadede Euro tehlike yaratacağına benzemiyor fakat zirvede alınan hassas kararların zamanında uygulanamaması durumunda Avrupa bu durumdan yara alacaktır. Ekonomik birliğin siyasal birliği zedelemesi, yaşanabilecek en kötü senaryo olacaktır. Euro'nun zarar görmesi ile birlikte çoğu yatırımcının ilgisi de güveni de azalabilecektir.

Euro'nun Dolar karşısında değer kaybetmesine neden olan kriz, küresel piyasaları altüst etmekle kalmadı, tüketiciyi ve yatırımcıyı da olumsuz etkiledi. Zirve ile birlikte Euro krizi çözülmezse, uzun vadede AB'nin çekiciliğini yitirmesi söz konusu olabilir. Birlik, birçok ülkenin mali olarak yıkıldığı bir sisteme dahil olma cesaretini gösterecek ülke bulamaz hale gelebilir. Zaten AB de, yaşanan bu krizden sonra genişleme konusunda daha temkinli ve siyasi çıkarlarına göre davranmak zorunda kalacaktır. Euro krizinin ve zirvenin bu anlamda Türkiye üzerinde etkileri olacaktır. Türkiye'nin üyeliği konusundaki yaklaşımlar bundan sonra farklı sonuçlar doğurabilir.

[1] Jacob FunkKirkegaard, *How Europe Can Muddle Through Its Crisis*, Washington: Peterson Institute for International Economics, 2010, ss. 3-4

[2] "Karadağ AB'ye Aday Ülke Oldu", BeyazGazete, 19.12.2010

<http://www.beyazgazete.com/haber/2010/12/17/karadag-ab-ye-aday-ulke-oldu.html>

[3] "AB liderleri daimi mali yardım fonunda uzlaştı", AB Haber, 17.12.2010

<http://www.abhaber.com/haber.php?id=32868>